

KADIN EMEĞİNİN TARİHSEL EVRİMİ

A-EMEKCİ KADINLARIN MÜCADELE TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ

19. yüzyılda, kadınların ev sektöründen sonra en çok çalıştırıldıkları alan tekstil sanayii idi. Vasıfsız çalışanların yarısını kadınlar oluştururken, vasıflı işlerse erkeklere ayrılmıştı. Fabrikalardaki kadın ve erkek arasındaki iş ayrımı, sendikaların gelişmesini de etkiledi. Fabrikalarda çalışan kadınlar kendi geçimlerini sağlayarak yeni bir statü kazanmış ve bağımsızlıklarını elde etmişlerdi. Kadın işçiler, Çartizm gibi politik hareketlere ve sosyalistlerin kurdukları sendikalara katılıyorlardı.

kadınlar; 1834'te radikal ve sendikal hareketler, "Ulusal Birleşik Sendikalar", şapka işçileri, kadın terziler ve Büyük Britanya ve İrlanda kadın loncaları olarak yer aldılar. Bu dönem kadınlar çalışma süreçlerinde, toplumsal ve kamusal faaliyetlerde önemli rol oynamışlar, 1830'larda siyasal eylem biçimlerinde etkin yer aldılar.

1838 Haziranında Northern Star (Kuzey Yıldızı) gazetesinde "Gerçek Bir Demokrat" imzası ile İskoçya kadınlarına seslenen bir mektup yayımlandı. "Kadın yurttaşlarım, sizlere basit bir işçi olarak Glasgow'lu bir dokumacı olarak sesleniyorum. İfademin dil bilgisi kullarına uygun olmasını beklemeyin, çünkü ben de birçok kadın arkadaşım gibi, her insanın hakkı olan eğitimden mahrum kaldım. Ülkesinin yasalarının yapılmasında her kanının bir oy hakkı olması gerekir, hele hükümetin başında bir kadının bulunduğu şu dönemde, bu daha da geçerlidir." Bu mektup, o yıllarda kadınlara oy hakkı talebinin özel olarak emekçi kadınlar tarafından dile getirildiği ender durumlardan biridir. Kadınların talepleri çoğunlukla daha toplumsal ve geneldir.²

1864'te Uluslararası İşçi Birliği (1. Enternasyonal) kuruldu. Genel konsey, kadınların üyeliğe kabul edilmesini benimsedi. 1891-1906 yılları arasında istihdam eğilimi sanayiden hizmet sektörüne kaydı. Masa başında

çalışanların sayısı yüzde 20 arttı. 1850'de çalışanların %1'i büro işçisiyken, 1971'de bu sayı %40'a yükseldi. 1900 yılında kadınlar işgücü ordusunun yalnızca yüzde on sekizini; 1920'de yüzde yirmisini; 1930'da ise yüzde yirmikisini oluşturuyordu.

20. yüzyılda kadın işinin doğası radikal biçimde değişti. Birinci Dünya Savaşı'nda kadınların kitlesel olarak çalışma yaşamına katıldı. Bütün büyük Avrupa ülkelerinde, kapitalist sınıf cepheindeki erkeklerin yerine çalışma hayatına kadın işçileri sürdü. Kadınlar genellikle en tehlikeli koşullarda, erkeklere verilen ücretlerden daha az ücretler verilerek cephane fabrikalarında çalışmaya teşvik edildi.

20. yüzyıl başında New York'da konfeksiyon ve tekstil fabrikalarında çalışan kadınlar insanlık dışı çalışma koşullarına ve düşük ücretlere karşı örgütlendiler ve eylemler düzenlediler. Çalışma saatlerinin azaltılması, insanca ücret, oy hakkı ve çocuk emeğine son vermek için yaptıkları eylemde "Ekmek ve Güller" sloganını kullandılar; ekmek iş güvenliğinin, gül ise daha iyi bir yaşamın sembolüydü. 1910 yılında Kopenhag'da toplanan Sosyalist Enternasyonal Konferansı'nda Kadınlar Günü önerisi ABD'deki konfeksiyon işçilerinin grevinden esinlenen Clara Zetkin tarafından 8 Mart "Kadınların Uluslar Arası Birlik Dayanışma Ve Mücadele Günü" olarak ilan edildi. Böylece 8 Mart dünya kadınlarının yüz yıldır yürüttüğü özgürlük mücadelesinin kutlandığı ve kadınların güncel taleplerinin ifade edildiği bir gün haline geldi. Mart 1915'te Clara Zetkin ve Rosen Lüksemburg'un başında Savaş Karşı Uluslararası Kadın Konferansı düzenledi.

B-SENDİKAL MÜCADELEDE KADIN

Kadın reformcular kadınların sendikal hareket içinde örgütlenmesinde olumlu roller oynadı. Onlara göre, eşitlik ve özgürlük bir toplumun temel ilkeleriydi. Ancak sendikal mücadele içinde sorunlarını çözmek istediklerinde karşılarında sadece devleti ya da sermaye sahiplerini değil, kendi arkadaşlarını da buldular.

1874'te Emma Patterson, Dewsbury'de kadın dokumacıların grevini örgütleyen "Kadınları Koruma ve Destekleme Birliğini" kurdu. Bu birlik daha sonra "Ulusal Kadın İşçiler Birliğine" dönüştü. Eşit iş için düşük ücret alan mesleklerde ücretlerin düzenlenmesi, haftalık çalışma saatini 48 saate indirmesi, iş cezalarının kaldırılması, daha fazla fabrika müessesesi, annelik yardımı, işçi kadınlar için kooperatif evleri ve yalnızca mülk sahibi kadınlar için değil bütün kadınlar için oy hakkı gibi istemlerle sanayi yerel kampanyalar düzenledi. Kadınları sendikal hareket içinde aktif olmaya teşvik edildi. WTUL, ASE (Birleşik Metal İşçileri Derneği) gibi birliklerin reddettiği kadınları örgütledi.

Kadın işçiler, 1890'larda Bradford'da ki Manningham Fabrikaları grevine katıldılar. Ev Hizmetçileri Sendikası kuruldu ve 1897'de TUC'a katıldı. 70 saatlik çalışma haftası ve daha uzun yemek arası için mücadele yürütüldü.

1917'de, Rusya'da, St Petersburg tekstil fabrikalarındaki kadın işçiler, Çarlık rejiminin yıkılışına yol açan grev hareketini başlattılar. Ekim Devrimi'nin ardından Rusya'da kurulan yeni devrimci hükümetin, 1917-1926 yılları arasında çıkardığı yasalar, kadınlara eşit ücret ödenmesini, eğitim ve paralı doğum iznini haklarını tanıdı. Çocuk kreşleri ve komünal yemekhaneler açıldı. Bağımsız yurttaşlar olarak kadınların rolü tanındı ve çocuk bakımı sosyal bir görev sayıldı. Bütün bunlar Avrupa'nın pek çok ülkesinden daha geri olan bir ülkede oluyordu. Fakat bu reformların çoğu, Rusya'da iç savaşın başlaması ve ardından bürokrasinin yükselişi nedeniyle yaşayamadı.

ABD'de 23-24 Mart 1974'de hemen her federe devletten ve elli sekiz sendikadan 3300 kadın bir araya gelerek "Sendikalı Kadın Koalisyonu" (Coalition Of Trade Union Women) oluşturdular. Bu örgütlenme toplantısı hem varolan sendikalar içinde hem de yerine göre çeşitli topluluklar içinde farklı sendikaların üyelerini bir araya getiren birimler kurmaya karar verdi. Kadın sendikacılar kendi ayrı birimlerinin gücüne dayanarak sendika bürokrasisi ile ilişki kuracaklardı. Sendikalı kadınların öncelik vereceği işlerden biri örgütlü olmayan kadınları örgütlemektir. Ayrıca toplantıya Birleşik Amerika dışında çok sayıdaki ülke sendikalarına mensup kadınlar da katılmıştı ve kararın amaçlar bölümünde şunlar yer alıyordu: "Mücadelemizin bu ülkenin sınırlarının ötesine seçtiğini biliyor ve dünyanın dört bir yanındaki emekçi kadın ve erkek kardeşlerimizle, somut işçi dayanışması eylemleri temelinde birleşmeyi hedefliyoruz."³

C-EŞİT ÜCRET MÜCADELESİ

1906'da kadınların ücreti hâlâ erkeklerin ücretinin yarısı kadardı. İyi örgütlü olan tekstil sanayiinde, kadınlar erkeklerin ücretinin üçte ikisini alıyordu. 1885'te TUC, kadınlara eşit ücret ödenmesinin desteklenmesi yönündeki ilk kararı geçirdi. Eşit ücret ilk kez beyaz yakalıların örgütlü olduğu sendikalar tarafından hayata geçirildi. 1930'larda, eşit ücret, erkek işçilerin bir koruma şekli olarak görülüyordu, aksi takdirde daha az ücretle çalışan kadınlar yüzünden kovulabilirlerdi. 1936'da İngiltere'de kadınların gece çalışması yasaklandı. İkinci Dünya Savaşı sırasında hükümet etkin biçimde kadınları çalışmaya teşvik etti, ardından devlet kreşleri ve "İngiliz restoranları" denen ucuz yemekhaneler kurulmaya başlandı.

1956'da, aralarında kadınların ağırlıkta olduğu gaz, elektrik ve sağlık da dahil olmak üzere pek çok kamu hizmetinde eşit ücret uygulaması kabul gördü. TUC, 1962'de İngiltere'de 200 bin kadını temsilen işverenle eşit ücret sözleşmesi imzaladı. TUC eşit ücret uygulanmasını ve kadınların evlendikten sonra işlerini yitmemeleri konusunda çabam olanağı ve kolaylığın sağlanmasını talep eden bir kadınlar bildirgesi hazırladı. Ford fabrikalarında Taşıma Genel İşçi Sendikası'nın üyesi olan kadın işçilerin greve gittikleri ve eşit ücret hakkını kazandıkları 1968 yılında, eşit ücret mücadelesi yeniden ivme kazandı. 1975'teki "Cinsiyet Ayrımı Karşıtı" yasa İngiltere İşçi Hükümeti tarafından kabul edildi ve bu yasa kadınlar için bir başka ileri

adımdı. Kadınlar ancak 1928'de 21 yaşında oy kullanabilme hakkını elde edebildiler. 1972'de dayak yiyen kadınlar için ilk sığınma evleri kuruldu.

Emekçi kadınların uzun mücadeleleri sonucu, dünyanın pek çok ülkesinde çalışma yaşamında eşit ücret, doğum, çocuk bakımı, sosyal güvenlik hakkı gibi fırsat eşitliği politikaları kabul edildi.

21. yüzyıla gelindiğinde ise, neo-liberal politikalar doğrultusunda kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi, kamu hizmetlerinde çalışan kadın işçiler aleyhine eşitsizliği arttırmış ve arttırmaya devam etmektedir. Avrupa'da henüz hiçbir ülke kadın ve erkek arasında tam bir ücret eşitliğini başaramamıştır. Çoğu Avrupa ülkesinde eşit ücret yasaları olmasına rağmen, kadın ve erkek arasındaki ücret eşitsizliğinin tüm eğitim ve kamu sektörlerinde bir problem olarak yaşanmaya devam etmektedir. Avrupa Birliği kamu sektöründe ücret farklılığı ortalama %12'dir. Ancak bir çok ülkede %50'ye kadar çıkmaktadır. Cinsiyet, halen bir işin değerinin nasıl algılandığını belirlemeye devam etmektedir.

İLO 1998 yılı verilerine göre, dünyadaki Serbest Ticaret ve Üretim Bölgelerinin sayısı 850'nin üzerinde olup bu bölgelerde 27 milyon kişi çalışmakta ve bunun %90'ını kadınlar oluşturmaktadır. Dünyadaki işlerin 2/3'sini yapan kadınlar gelirin ancak %5'ini alabilmektedir. Part-time, mevsimlik, geçici ve kayıt-dışı işlerin çoğunluğunda kadınlar çalışıyor. Kadınlar erkek kazancının %30'u ile %90'ı arasında kazanırken, toplu pazarlığın en zayıf noktada olduğu az gelişmiş ülkelerde, ücret farkı en yüksek düzeydedir. Yine Avrupa'da erkekler bir saatte 1 euro kazanırken kadınlar 73 cent kazanmaktadır.

21. yüzyılda, bir yandan emekçilerin iki yüz yıllık mücadele tarihlerinde kazandıkları haklar bir bir geri alınmaya çalışılırken, öte yandan yeni sömürü mekanizmaları etkili bir şekilde yaşama geçirilmeye çalışılıyor. Bu gün kadın emekçiler bu sömürü mekanizmasının en büyük kurbanları olarak mücadelelerini sürdürmeye devam etmektedir.⁴